

Titel: Stodets funktion, [GRUND] 137-0290

Citation: "Stodets funktion, [GRUND] 137-0290", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1.
Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_137-shoot-workidacc-1992_0005_137_GRUND_0290/facsimile.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Paul Diderichsen:

STØDETS FUNKTION

(Nyt forslag 11/6 49)

Hjelmslevs latentsteori gør det muligt at formulere Åge Hønsens funktionsteori på en langt simplere måde. Det synes nemlig muligt at sammenfatte reglerne for stødets brug ikke ved hjælp af to begreber, der ganske vist kræver lidt nærmere præcision: orslutning og langlængde. Vi opstiller så først disse to regler:

I) Stød er signal for orslutning.

II. Stød forekommer kun i lang stavelse.

Disse regler kræver flg. kommentarer:

- 1) Ved orslutning forstås ikke blot sidste/stavelse i et et enkelt, afleat eller sammensat ord, men også sidste led i visse (pleonastisk karakteriserede) konsonantiske sammensætninger.
- 2) Ved konsonantiske sammensætninger vil vi her forstå:
 - a) Enheder, med indhold af et stærktryk og et svagtryk, der er der er domineret af dette stærktryk: 'mindre, værdig, mark, værdig, usunde, uertig.
 - b) Enheder indholdende et stærktryk og en stavelse med fuldvokal (avs. ikke omvendt e) under svagtryk, der ved generalisation opfattes som domineret af stærktrykket: sammensatte ordart, arbejde, nødvendig, betale, siddende. Muligvis kan også stavelser med svagt e regnes med. De har jo aldrig stødbasis.
- 3) Værdig, værdig, værdig De typer af stavelser, som i almindelighed ikke får stød, men mindre de har set som simpleks er navnlig uafleete substantiver: Rødebeæ, Stuepige, Orsarter og lignende (se Vedlyder, Arbejder, nødvendig, osv.). En nøjere undersøgelse vil sandsynligvis tillade at opstille flere og mere præcise unstagelseskategorier
- 4) Efter denne regel bliver stødslosheden (i lang stavelser) signal for orsbegyndelse (i. led).
- 5) Unstagelser, hvor første led bevarer stød, eller sidste led ikke har stød kan som regel forklares ved særlig tilknytning til usammensat brug. Det er navnlig her at usunde viser en stor frihed og dermed hindrer at opfatte stødet som helt konsonant (solidarisk med den givne ordstruktur).

Hj. Journ. N2 24 48, 13

Modt. d. 1 49

9) Nogle enkeltanalyser:

Langde, Hsjde (men Dybdg) må tolkes som uansetbestemt tilknytning til simpleks. Dito valg'te, tank'te i mods. til valgte, tankte (pret.). Stsdet får her *tilfældigt* kommutation, lige som i eftale: Aftale.

Tilfældene Klov'tov, Hsj'tag læses lettest, hvis vi beholder j og y som konsonanter. Vi noterer da /kleu:/i:xx/lov/ og /hsi:/tsj/. Men det bliver så nødvendigt at notere Solv, Gulv som sul, gul/ i mods. til haly /haly/ (jf. halvere -som arkaisk -e form solver(ne) har så enten derivativt v eller er en komekym stamme). Ht Hav (Have) har v i begge former, jf. /sghu:eghuc

Den dobbelt udtale af slag, tag, smax stsd osv. må tolkes som veksel ml. knæk enkelt og dobbelt central, set i det virtuelle systems perspektiv som en tendens til at udgå kort stavelse i enstavelsesord. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Man kan dog ikke gå så vidt som til at sige, at der sammenfaldt mellem enkelt og dobbelt vokal forms enkelt kons. i enstavelsesord, det gælder fx. ikke foran s, hvor vi adskiller les fra læs!

Omvendt sporer vi ved r plus kons. en tendens til at udgå overlange stavelser, idet en ældre udtale med lang vokal afløses af en forkortelse, hvor x stsdet rammer r|der smelter sammen med vokalen til en ny vokal): orm, orn osv.

Ord som Sgt, Dragt må tolkes som /shg(h)/ osv. trods x sa -sahng med age, drage. ^{sigt} h må altså indføres i skrivnings- og flexionsforanst. Ellers skulle disse ord jo have stsd i konsonantgruppen. Dito: tabt, abt. Efter punkt 8 må disse ord have kort vokal, forlængt foran e i inf. (og pres, ?).

Interjektioner har lange stavelser uden stsd: Åh, hallo!
bang!

Det samme gælder fremmedord: Balken, Maronga.